

Okruhy ke státní závěrečné zkoušce

Název studijního programu	Sociální práce
Kód studijního programu	B0923P240005
Typ studia	bakalářský
Forma studia	kombinovaná
Specializace	-
Platnost od	1. 11. 2022

Teorie a metody sociální práce a sociální politika

a) Teorie a metody sociální práce

1. Teoretická disputace pojmů: sociální práce, identita sociální práce, cíle sociální práce, význam a specifika sociální práce v soudobé společnosti. Koncept sociálního fungování včetně pojednání konkrétního problému praxe.
2. Sociální práce jako profese a pole praxe. Kompetence sociálního pracovníka. Profesní etika a profesní etická dilemata, nároky sociální práce, role sociálních pracovníků. Praktický rozbor vybraného etického dilematu z praxe sociální práce.
3. Historie sociální práce: vývojové milníky, osobnosti historie české sociální práce a sociální práce v euroamerické kultuře. Historické pilíře teorií a metod sociální práce.
4. Terénní sociální práce – druhy prostředí, asistence, péče a streetwork. Specifický a nespecifický streetwork. Kritická reflexe a rozbor způsobů realizace streetworku v konkrétní situaci včetně pojednání metod práce streetworkera. Aktuální téma streetworku – práce na sociálních sítích.
5. Sociální práce s komunitou – vymezení pojmu komunita, modely komunitní práce. Projektování sociální práce v komunitě – souvislost s transformací péče o osoby v tíživých situacích (například lidé s duševním onemocněním). Komunitní pracovník. Sociální práce ve vztahu k tzv. veřejnosti, veřejné mínění, advokacie.
6. Supervize v sociální práci. Rámec supervize a její význam pro kvalitu sociální práce. Požadavky na aktéry supervize. Praktické pojednání vybraných technik supervize s ohledem na konkrétní supervizní zakázku, limity supervize.
7. Krize a krizová intervence. Specifika metody krizové intervence, způsoby praktické realizace. Cílové skupiny a limity krizové intervence. Praktický příklad řešení vybrané krizové situace prostřednictvím krizové intervence face-to-face, případně telefonické, on-line.
8. Poradenství jako metoda sociální práce. Osobnost poradce, vybrané typy poradenských situací a modely poradenství. Vymezení poradenství vůči například supervizi, terapii, mentoringu, facilitaci, koučingu apod.. Praktická ukázka vedení efektivního poradenského rozhovoru.

9. Psychohygienu pracovníků v pomáhajících profesích, prevence stresu a syndromu vyhoření, role efektivní komunikace. Praktický návrh preventivního programu pro vybranou skupinu pracovníků v sociálních službách, nebo vybraný typ pracoviště či vybranou situaci v sociální práci.
10. Metody a techniky sociální práce, metodika práce s klientem, metodika evidence, zásady a principy aplikace metod sociální práce. Vysvětlení vztahu mezi teoriemi a metodami sociální práce v každodenní praxi sociálních pracovníků. Vysvětlení procesu aplikace studentem/studentkou vybraných metod sociální práce.
11. Význam a role sociální anamnézy, sociálního šetření, depistáže a diagnózy v jednotlivých modelech sociální práce: psychodynamickém, kognitivně-behaviorálním, humanistickém a systemickém. Praktická část: návrh způsobu realizace anamnézy s uživatelem služby.
12. Teorie sociální práce – psychodynamické teorie a jejich význam v samostatných teoriích sociální práce v USA (Richmond, Hollis, Perlman...). Praktické aplikace psychodynamiky v současné sociální práci.
13. Teorie sociální práce – behaviorální, kognitivní a kognitivně behaviorální přístupy v sociální práci. Praktická ukázka technik sociální práce s klientem založených na technikách práce v KBT.
14. Teorie sociální práce – humanistické přístupy. Principy humanistických a existenciálních přístupů, vztah pracovníka a klienta, nástroje pomoci a podpory. Praktický příklad řešení problému klienta Rogeriánskou optikou.
15. Teorie sociální práce – systemické přístupy. Práce s konceptem držitele problému, práce se zakázkou. Praktický příklad řešení problému klienta systemickou optikou.
16. Teorie sociální práce – vybrané koncepty soudobé teorie sociální práce – antiopresivní a antidiskriminační přístupy, deinstitucionalizace a transformace, obecné přístupy v sociální práci. Zmocnění, advokacie, participace a vulnerabilita.
17. Teorie a metody sociální práce v pojetí Marie Krakešové.

b) Sociální politika

1. Sociální politika jako věda – předmět, cíle, funkce, principy, nástroje. Vztah sociální politiky k sociální práci a ostatním vědám. Vztah sociální a hospodářské politiky. Osobnosti sociální politiky v ČR a v zahraničí.
2. Lidská práva a historie sociální politiky (geneze sociálních a lidských práv, geneze sociálně politických idejí a institucí), legislativa v oblasti lidských práv v ČR, EU a ve světě. Lidská práva z pohledu historického a optiky dnešního světa, mechanismy ochrany lidských práv, dětská práva, globalizace a lidská práva, mezinárodní organizace v oblasti lidských a sociálních práv.

3. Základní pojmosloví sociální politiky – subjekty a objekty sociální politiky, sociální riziko, sociální události a jejich členění, sociální problém, životní a existenční minimum, záchranná sociální síť.
4. Chudoba a sociální vyloučení jako klíčové koncepty sociální politiky, druhy chudoby, měření chudoby, prevence a následky chudoby. Sociální vyloučení – prevence a následky, dokumenty (národní a nadnárodní) související s tématem sociálního vyloučení a chudoby...
5. Sociální stát – charakteristika, vývojové etapy, příčiny vzniku, krize, současný stav. Typologie sociálního státu a sociálních politik podle Titmuse a Esping Andersena.
6. Zdravotní politika – principy, funkce, nástroje, zdravotní péče, zdravotní pojištění, sociální události spojené s poruchou zdraví či s nemocí, systémy zdravotní péče, financování zdravotnictví v ČR a ve světě.
7. Bytová politika – funkce, principy, bytové systémy, nástroje, subjekty bytové politiky, transformace bytové politiky, sociální bydlení.
8. Rodinná politika – vývoj v ČR, transformace, nástroje, subjekty a objekty. Typologie rodinných politik, funkce rodinné politiky, principy, ukazatele rodinné politiky v ČR a EU.
9. Vzdělávací politika – obsah, cíle, funkce, principy, vývoj, rysy, subjekty, financování vzdělávací politiky, přístup ke vzdělání v ČR a v EU, vzdělávací systém ČR, mezinárodní srovnání TIMMS, PISA...
10. Politika zaměstnanosti – trh práce, aktivní a pasivní politika zaměstnanosti, služby zaměstnanosti, správa, ne/zaměstnanost – druhy, typy, důsledky, aktuální trendy, legislativní podklady, projekty.
11. Evropská sociální politika – dimenze, současné trendy a problémy; harmonizace a integrace systémů sociální politiky a SOZA v rámci EU, sociální instituce a orgány a organizace, legislativní normy. Koordinace systémů sociálního zabezpečení, principy koordinace, rozsah koordinace – věcný, územní, osobní.
12. Politika sociálního zabezpečení – principy a funkce, cíle, správa. Financování sociálního zabezpečení – přístupy a principy. Věcný a osobní rozsah a obsah. Historie sociálního zabezpečení – sociálně politické ideje a instituce.
13. Systémy (pilíře) sociální ochrany - sociální pojištění, státní sociální podpora, sociální pomoc – funkce, nástroje, způsob financování, vývoj a perspektiva, organizace, správa.
14. Nemocenské pojištění – principy, okruh pojištěných, dávky, organizace a správa nemocenského pojištění.

15. Důchodové pojištění – základní pojmy (doba pojištění, náhradní doba, osoba, důchodový věk, věk odchodu do důchodu); druhy důchodů včetně předdůchodu a předčasného důchodu, organizace a správa důchodového pojištění, doplňkové penzijní spoření, důchodová reforma.
16. Státní sociální podpora – legislativa, základní pojmy, dávky – druhy, nárokovost, funkce a princip SSP.
17. Dávky péstounské péče – legislativní ukotvení, filozofie dávek, principy, druhy dávek.
18. Sociální pomoc – legislativa, základní pojmy, organizace a správa sociální pomoci, dávky a řízení v sociální pomoci.
19. Sociální služby – vymezení, legislativní zakotvení, komplexnost, druhy, formy, rozsah; registrace a inspekce; společenská odpovědnost zařízení sociálních služeb; financování sociálních služeb.
20. Sociální služby a standardy kvality – základní ideje jejich vzniku, souvislost s legislativou. Problematika hospitalismu a závislosti na sociální službě – přístupy k péči a podpoře uživatelů.

Právní disciplíny

1. Právo – pojem, objektivní, subjektivní; hmotné, procesní; veřejné, soukromé; právní odpovědnost; právní systém, právní řád; Právní norma dispozitivní a kogentní; prameny práva: druhy pramenů; právní předpis (Sbírka zákonů, platnost, účinnost, působnost, právní síla), normativní právní smlouva, soudní precedens, právní obyčej.
2. Občanské právo hmotné – pojem, systém, prameny, předmět právní úpravy, prvky občanskoprávních vztahů, vznik, změna a zánik občanskoprávních vztahů, závaznost ustanovení ObčZ; Právní skutečnosti v občanském právu – pojem, druhy; lhůty.
3. Úprava rodinného práva v občanském zákoníku – pojem, předmět, prameny; Manželství – pojem, vznik, formy uzavření; příslušný orgán, prohlášení snoubenců, oddávající, svědci, právní následky uzavření; zánik manželství; nezletilé děti – úprava poměrů, společná a střídavá výchova, úprava styku; Vzájemná práva a povinnosti rodičů a dětí; rodičovská zodpovědnost; další práva a povinnosti rodičů; práva a povinnosti dítěte.
4. Sociálně-právní ochrana dětí (SPOD) – pojem, základní zásady, organizace a správa ve věcech SPOD; opatření SPOD, prevence, poradenství, výchovná opatření, opatření na výchovu dětí, svěřeni dítěte do péče jiných fyzických osob než rodičů; dávky péstounské péče.

5. Náhradní péče o dítě – pojem, osvojení, pěstounská péče, svěření dítěte do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, poručenství, opatrovnictví; Výživné – pojem, forma; promlčení, započtení, rozsah, jednorázové plnění, řízení o výživném; vzájemná vyživovací povinnost mezi rodinnými příslušníky.
6. Společné jmění manželů – pojem; zákonný rozsah; závazky; změny rozsahu SJM; vznik SJM; užívání, plnění závazků za SJM; zánik SJM.
7. Fyzická a právnická osoba – pojem; svéprávnost a právní osobnost; právnické osoby – pojem, vznik, zánik.
8. Věcná práva; Vlastnické právo; držba; ochrana vlastnického práva; Zástavní právo; Věci: movité a nemovité, věci určené druhově či jednotlivě, součást věci, příslušenství věci.
9. Odpovědnost za škodu – pojem, prevence, předpoklady vzniku, okolnosti vylučující protiprávnost, obecná odpovědnost, náhrada škody; Závazkové právo – pojem; závazek, pohledávka, nárok, dluh, věřitel, dlužník; vznik; zajištění závazků; zánik závazků; Jednotlivé typy smluv – kupní; darovací.... atd.
10. Občanské právo procesní – pojem civilní proces, právní úprava, druhy řízení; vykonávací.
11. Soudy – pravomoc; příslušnost; vyloučení soudců a dalších osob; účastníci; Sporné řízení – pojem, žaloba; dokazování; rozhodnutí; právní moc a vykonatelnost; opravné prostředky; výkon rozhodnutí.
12. Trestní právo – pojem, právní úprava, hmotné, procesní, účel, základní zásady trestního práva hmotného; Prameny trestního práva.
13. Trestní odpovědnost – pojem; trestný čin; skutková podstata trestného činu; okolnosti vylučující protiprávnost činu.
14. Trestní sankce – pojem, druhy trestních sankcí a obecné zásady pro jejich ukládání; tresty; ochranná opatření.
15. Trestní právo procesní – pojem, prameny; trestní řízení; subjekty trestního řízení; Stádia trestního řízení; rozhodnutí v trestním řízení a opravné prostředky proti nim; Soudnictví ve věcech mládeže.
16. Sociální zabezpečení – pojem, právní úprava; prameny práva; Důchodové pojištění – pojem, právní úprava, pojištěnci; starobní důchod a předčasný starobní důchod; invalidní důchod; vdovský a vdovecký důchod; sirotčí důchod.
17. Sociální zabezpečení – Nemocenské pojištění – pojem, právní úprava, pojištěnci, vznik, zánik a přerušení pojištění; Dávky z nemocenského pojištění – pojem, podmínky nároku na dávku, náhrada mzdy, platu nebo odměny z dohody o pracovní činnosti při dočasné pracovní neschopnosti.

18. Zdravotní pojištění – pojem, právní úprava, pojištěnci; vznik a zánik zdravotního pojištění, práva a povinnosti, plátcí.
19. Státní sociální podpora – pojem, právní úprava, osoba oprávněná, příjemce dávky, dávky. Životní a existenční minimum; Pomoc v hmotné nouzi – pojem, právní úprava, hmotná nouze, oprávněná osoba, dávky.
20. Sociální služby a sociální pomoc – pojem, právní úprava, příspěvek na péči, druhy, formy, poskytovaná činnost; Sociální péče o zdravotně postižené občany z pohledu práva – pojem, právní úprava, druhy dávek.

Disciplíny korespondující s jednotlivými kompetencemi v oblasti psychologie, sociální patologie a v oblasti zdraví a nemoci

1. Předmět psychologie. Psychologické metody. Stěžejní psychologické vědy a předmět jejich zkoumání. Hlavní psychologické směry a jejich přesah do teorií a metod sociální práce.
2. Determinanty lidské psychiky, vnitřní a vnější činitelé. Vývoj jedince v psychologické perspektivě.
3. Kognitivní složky osobnosti: vnímání, pozornost, paměť, představivost.
4. Kognitivní složka osobnosti: myšlení.
5. Emocionální složka osobnosti: emoce a city. Temperament. Emoční inteligence.
6. Snahová složka osobnosti: motivace, volní jednání, charakter.
7. Socializace primární, sekundární, terciární. Cíle socializace, socializační činitelé.
8. Sociální skupina. Pozice, role, status, sociální norma.
9. Sociální komunikace.
10. Frustrace, deprivace, stres, konflikt, jejich vliv na organismus a osobnost. Copingové odpovědi.
11. Sociální hodnoty a normy, normalita, sociální deviace, a jejich vymezení (sociálně normální jev, sociálně deviantní jev, negativní (patologický), sociální jev; vymezení a definice sociální patologie a sociální deviace.
12. Sociální normy; asociální, antisociální a disociální chování; toleranční limit; sekundární deviace, labelling; protispolečenské, protiprávní a trestné chování. Sociologická, kriminologická perspektiva a perspektiva sociální práce.
13. Teorie a kontext vzniku sociální deviace, sociální patologie. Například teorie kulturního přenosu, teorie anomie, teorie strukturálního tlaku apod.
14. Vybrané sociálně patologické jevy – vandalismus; prostituce; návykové chování (zneužívání alkoholu a drog, patologické hráčství).

15. Vybrané sociálně patologické jevy – závislosti a závislostní chování, poruchy příjmu potravy.
16. Vybrané sociálně patologické jevy – násilí v blízkých vztazích; šikana.
17. Vybrané sociálně patologické jevy – Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte, Syndrom týraného, zneužívaného a zanedbávaného seniora.
18. Vybrané sociálně patologické jevy – Bezdomovectví, sebevražednost, sebepoškozování, trest smrti.
19. Vybrané sociálně patologické jevy – nová náboženská hnutí resp. sekty, sex business a tzv. sexuální deviace. Strategie zvládnání náročných životních situací a způsoby jejich řešení.
20. Koncept duševního zdraví – základní opatření duševní hygieny, preventivní zásady, duševní sebepoznání. Syndrom vyhoření, fenomén exhausce, profesní i osobní vyčerpání, fáze vyhoření. Saturace potřeb, uspokojení životních cílů, životní motivy, náročnost nesouladu, narušení homeostázy. Zdravé a patologické postoje v pomáhání, efektivní postoje v sociální práci, pocity štěstí, práce s chybou, odpuštění, tolerance, respekt k druhému, autonomie.
21. Základní terminologie a pojmosloví – definice zdraví a nemoci dle WHO, MKN-10, bio-psycho-socio-spirituální rovnováha a její poruchy, funkční stav člověka. Lékařské vědy, jejich členění; zdraví a nemoc; bio-psycho-socio-spirituální rovnováha a její poruchy. Dělení nemocí – somatické a psychosomatické; akutní a chronické. Objektivní a subjektivní příznaky onemocnění, symptomy a syndromy.
22. Chronická nemoc a zdravotní postižení jako psychologický problém a jako příčina sociálních problémů. Zdravotní postižení, zdravotní znevýhodnění, handicap. Kvalita života osob se zdravotním postižením. Kooperace MŠMT, MZ a MPSV při péči o osoby se zdravotním postižením.
23. Možnosti prevence tělesné a duševní nemoci a jejich důsledků - druhy prevence; sekundární prevence recidiv akutních onemocnění a komplikací. Demografie zdraví.
24. Zdravotní postižení a nemoc v dílčích ontogenetických etapách života – příklady nejčastějších onemocnění a specifika prožívání, hodnocení a zvládnání nemoci jedince a jeho okolí; sociální postavení; dosažení a udržení soběstačnosti; využívání technických pomůcek a úpravy bytů; princip osobní asistence; možnosti zaměstnání, omezení a ztráta profesní role; sport a další zájmová činnost zdravotně postižených; prožívání a zvládnání nemoci.

25. Základy medicínského práva – zákon o zdravotních službách a zákon o specifických zdravotních službách (základní druhy zdravotní péče, transplantace, odmítnutí ošetření, zásahy do integrity těla, sterilizace a kastrace...).
26. Thanatologie, hospicová a paliativní péče, otázka umírání.
27. Práva a povinnosti pacientů/pojištěnců (v kontextu zdravotního pojištění), práva osob se zdravotním postižením a osob nemocných – vývoj, současnost a budoucnost. Národní a nadnárodní dokumenty související s tematikou zdraví a nemoci.

Obsahová správnost	
Předkládající katedra	Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky
Jméno předkladatele	Mgr. Lenka Nádvorníková, Ph.D.